ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

Scientific Notes of the Institute of Journalism, Vol. 89 (2) 2026

Journal homepage: https://nz.knu.ua/

In the System of Social Communications

https://doi.org/10.17721/2522-1272.2026.89.5

Securitization and Desecuritization in Media Discourse: Conceptualization and Methodological Model of Analysis

Nadiya Balandina
Odesa Polytechnic National University, Ukraine

The study of the security dimension of mass communication is driven by the lack of a comprehensive theoretical and methodological understanding of the mechanisms through which media discourse constructs, amplifies, or mitigates perceptions of societal threats. This study aims to conceptualize securitization and desecuritization in contemporary media discourse and to develop a methodological model for their analysis based on a categorical matrix and critical discourse analysis. *Theoretical Contribution*. Drawing on the work of the Copenhagen, Paris, and contemporary schools of security studies, this research proceeds from the premise that securitization and desecuritization in media discourse are multidirectional yet interrelated journalistic practices that differ in their discursive functions, communicative strategies, dominant frames, media roles, and societal outcomes. *Methodological Contribution*. The methodological contribution lies in integrating traditional and contemporary security studies with the tools of critical discourse analysis, the concept of framing, and the sociocognitive approach, thereby enabling the transition from conceptual considerations to operationalization. *Author's Contribution*. The author develops an analytical matrix that integrates linguistic markers, intensity levels, contextual parameters, and discursive categories. *Practical Contribution*. The proposed operationalization framework and analytical tools can be applied in future empirical studies of media texts addressing political, military, international, economic, technical, and other topics, as well as in comparative studies of Ukrainian and international media. The integration of conceptual, discursive, and empirical perspectives provides a foundation for a comprehensive understanding of securitization and desecuritization in the modern media landscape.

Keywords: security, securitization, desecuritization, media discourse, critical discourse analysis, framing, linguistic and discursive markers, categorical matrix

Citation: Баландіна, Н. **(**2026**)**. Сек'юритизація і десек'юритизація в медіадискурсі: концептуалізація та методологічна модель аналізу. *Наукові Записки Інституту Журналістики*, *89*(2), 51–62. https://doi.org/10.17721/2522-1272.2026.89.5.

Copyright: © 2026 **Nadiya Balandina**. This is an open-access draft article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forms is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted if it does not comply with these terms.

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

Наукові записки Інституту журналістики, Том 89 (2) 2026

вебсайт журналу: https://nz.knu.ua/

У системі соціальних комунікацій

Сек'юритизація і десек'юритизація в медіадискурсі: концептуалізація та методологічна модель аналізу

Надія Баландіна
Національний університет «Одеська політехніка», Україна

Вивчення безпекового виміру масових комунікацій умотивовано браком комплексного теоретико-методологічного осмислення механізмів, за допомогою яких медіа здатні актуалізувати або, навпаки, нейтралізувати суспільні загрози. *Мета розвідки* – концептуалізація феноменів сек'юритизації та десек'юритизації в сучасному медіадискурсі й розробка методологічної моделі їх вивчення на основі категорійної матриці та інструментарію критичного дискурс-аналізу. *Висновки*. Теоретичний результат базується на доробку Копенгагенської, Паризької і новітніх шкіл і виходить з того, що сек'юритизація і десек'юритизація в медіадискурсі – це різновекторні, але взаємопов'язані журналістські практики, що різняться дискурсивною функцією, комунікативною стратегією, домінантним фреймом, роллю медіа, суспільним результатом. *Методологічний результат* полягає в інтеграції традиційних і сучасних безпекових студій з інструментарієм критичного дискурс-аналізу, концепцією фреймінгу та соціокогнітивним підходом, що забезпечує перехід від концептуальних міркувань до операціоналізації. *Авторський результат* включає створення матриці аналізу, у якій поєднано мовні маркери, рівні інтенсивності, контекстуальні параметри та дискурсивні категорії. *Прикладний результат* передбачає можливість її використання в подальших емпіричних студіях. Запропонована операціоналізація та інструментарій придатні для аналізу текстів політичної, військової, міжнародної, економічної, технічної та іншої тематики, для порівняння українських і міжнародних медіа. Інтеграція концептуального, дискурсивного та емпіричного аспектів створює підґрунтя для цілісного розуміння сек'юритизації і десек'юритизації в медіапросторі.

Ключові слова: безпека, сек'юритизація, десек'юритизація, медіа дискурс, критичний дискурс-аналіз, фреймінг, мовно-дискурсивні маркери, категорійна матриця

Безпека цивілізації, держави чи окремого індивіда сьогодні залежать не лише від ефективності вжитих запобіжних заходів, а й від способів їх висвітлення в інформаційному просторі. Вивчення безпекового виміру медіакомунікацій потребує комплексного теоретико-методологічного осмислення механізмів, за допомогою яких медіа здатні актуалізувати або, навпаки, нейтралізувати суспільні загрози.

Фундаментального політичного та лінгвофілософського звучання проблема безпеки набула наприкінці XX століття в теорії сек'юритизації Копенгагенської школи (Buzan et al., 1998). Запровадження в науковий обіг концепту «сек'юритизація» (від англ. *security* – безпека) дозволило дослідникам трактувати безпеку як сек'юритизаційний мовленнєвий акт, що виводить певну проблему в площину екзистенційної загрози. Закономірною є і поява комплементарного терміна «десек'юритизація» з протилежним значенням:

Надія Баландіна https://orcid.org/0000-0002-6933-838X
Цю статтю було опубліковано спочатку онлайн 31 жовтня 2026 року. Вона є результатом дослідження доктора філологічних наук, професора Надії Баландіної, проведеного в межах НДР кафедри інформаційної діяльності та медіакомунікацій Національного університету «Одеська політехніка».

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. У розробленні дослідження, зборі, аналізі чи інтерпретації даних, у написанні рукопису спонсори участі не брали.
Електронна адреса автора для листування: Надія Баландіна: **nadiyabalandina@gmail.com**.

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

повернення проблеми з режиму надзвичайності в русло суспільно-політичного діалогу (Wæver, 1995).

Теорія справила значний вплив на різні напрями безпекових студій. Західні дослідники зосереджуються на інструментальному характері сек'юритизації, нагнітанні страху (Bigo, 2002), інформаційних маніпуляціях, що легітимізують надзвичайні заходи (Jackson, 2024), посиленні державного контролю над інтернет-платформами (Фарінья, Янгс, 2024). Українська наукова думка фокусується на зовнішній, військовій загрозі (Кияк, 2023; Потєхін & Клименко, 2023; Теміров, 2025), на стратегічних наративах держави (Парахонський & Яворська, 2019; Снитко, 2020), які транслюються переважно через медіа.

Системне осмислення сек'юритизації і десек'юритизації як альтернативних журналістських практик і розробка способів їх порівняльної операціоналізації залишаються недостатньо представленими. Увага дослідників зосереджується переважно на тактичному рівні: викритті дезінформації, маніпулятивних технологій, фейків, пропаганди та ворожих ІПСО.

Мета розвідки полягає в концептуалізації феноменів сек'юритизації і десек'юритизації в сучасному медіадискурсі й розробці методологічної моделі їх вивчення на основі категорійної матриці та інструментарію критичного дискурс-аналізу. Покрокова реалізація заявленої мети передбачає опис цих феноменів як філософсько-теоретичної дихотомії; порівняння крізь призму альтернативних журналістських практик, розробку операційної системи мовних маркерів та категорійної матриці для операціоналізації, кодування та аналізу емпіричних медіаданих.

Метод

У дослідженні використано концептуальний та дефініційний аналіз для реконструкції теоретичних засад ключових категорій «сек'юритизація» і «десек'юритизація», визначення їхніх понятійних опорних точок та специфіки трансформації для подальшої операціоналізації в межах емпіричних медійних кейсів. Компаративний метод – для їх зіставлення та інтерпретації як комплементарних, але різноспрямованих феноменів. Критичний дискурс-аналіз – як методологічну основу для виявлення мовних і дискурсивних маркерів, що дозволяють трактувати журналістські практики як прагматичну діяльність, спрямовану на легітимізацію надзвичайних заходів через дискурс загрози або ж, навпаки, через обговорення та нормалізацію. Метод теоретичного моделювання – для розробки категорійної матриці як методологічного орієнтиру в подальших емпіричних розвідках.

Результати та обговорення

Теоретико-методологічні засади вивчення (де)сек'юритизації

За Оле Вівером, сек'юритизація – це не просто проголошення об'єктивної загрози, а мовленнєвий акт безпеки (security speech act), організований у формі сек'юритизаційних кроків (securitizing move) актора[1] сек'юритизації (securitizing actors) з метою впливу на аудиторію. Сек'юритизація – це крайня версія політизації, де проблеми пріоритезуються і

[1] З огляду на специфіку українського терміновжитку, перевагу надаємо поняттям «агент» або «суб'єкт». Варіант «актор» використовуємо при реферуванні зарубіжних джерел, де усталився термін «securitizing actor».

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

конструюються як загроза безпеці і вимагають надзвичайних заходів для їх вирішення (Wæver, 1995, pp. 54–55). Агенти сек'юритизації – це ті, хто має право оголошувати екзистенційну загрозу і впроваджувати сек'юритизаційні кроки, наприклад, оголошувати надзвичайний стан. До них належать насамперед політичні лідери, уряди, вище військове командування тощо.

Оле Вівер вважав сек'юритизацію негативною і небезпечною для демократії. Логічно, що сек'юритизації протиставлено десек'юритизацію – «переміщення проблем із режиму надзвичайного стану в узгодження позицій та політичного обговорення» (Wæver, 1995, p. 52). Конкретніше, драматизації протиставлено дедраматизацію, ескалації – деескалацію, надзвичайному стану – повернення до демократичних процедур, логіці «порятунок за будь-яку ціну» – компроміси.

Учені Копенгагенської школи приписували журналістам (медіа) роль функціональних акторів (Buzan et al., 1998), провайдерів владних меседжів, із чим погоджувалися не всі. Представник Паризької школи Дідьє Біго запропонував розглядати безпеку не тільки через політичні промови лідерів, а й через щоденні практики професіоналів управління тривогою, через дискурси інституцій, бюрократів та медіа. Саме вони створюють відчуття небезпеки в суспільстві, щоб легітимізувати надзвичайні заходи влади, виправдати фінансування своєї діяльності та розширення повноважень (Bigo, 2002, pp. 63–65; 73–75). Суголосний з ним і Тьєррі Бальзак, на думку якого, медіа – це також актори сек'юритизації (Balzacq, 2011, pp. 3–5). Цей погляд підтримує багато науковців, проте він не є беззастережним.

Із появою соціальних мереж у процес включилися «альтернативні агенти сек'юритизації» (Aguirre-Noriega, 2022), що спричинило втрату традиційними елітами ролі брамника (gatekeeper) інформаційних потоків. Так звані «неелітні агенти» (non-elite actors) оволоділи інструментами масштабування страхів або, навпаки, – їх нівелювання. Інформаційні потоки «зверху вниз» стали розмиватися і рухатися в напрямі «знизу вгору» (bottom-up), причому оперативніше за державні інституції (Downing & Dron, 2022; Umansky, 2024).

Таким чином, у теорії простежується розширення уявлень про суб'єктність (де)сек'юритизації: для Копенгагенської школи медіа – це функціональні агенти → для Паризької школи – повноправні агенти → для новітніх досліджень – неелітні агенти в нових медіа. За Копенгагенською і Паризькою школами безпекова комунікація відбувається в напрямі «зверху вниз», за новітніми – активізувався напрям «знизу вгору».

Медіа, як традиційні, так і нові, зрідка працюють з мовленнєвими актами (де)сек'юритизації в чистому вигляді (якщо це не трансляція промови лідера). Зазвичай акт загрози зазнає інтерпретації через операцію фреймінгу (framing), що полягає у відборі певних аспектів реальності та надання їм більшої текстової чи візуальної ваги з метою увиразнення проблеми, з'ясування її причин та оцінки (Entman, 1993, p. 52). Залежно від характеру «доданого елемента», медіа поділяються на ті, що сприяють посиленню сек'юритизації, та ті, що підтримують десек'юритизацію (Padrtova, 2019, p. 39). Відтак, сек'юритизацію і десек'юритизацію слід розглядати як альтернативні дискурсивні практики, порівняння яких робить видимими механізми формування і сприйняття безпеки (див. Таблицю 1).

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

Таблиця 1

Сек'юритизація та десек'юритизація як дискурсивні практики

Параметр аналізу	Сек'юритизація	Десек'юритизація
Дискурсивна функція	Конструювання безпекової рамки	Деконструювання безпекової рамки
Комунікативна стратегія	Мобілізаційна	Нормалізаційна
Домінантний фрейм	Екзистенційна загроза	Керована суспільна проблема
Дискурсивна роль медіа	Легітимація винятковості	Відновлення нормальності
Комунікативний ефект	Консолідація навколо безпеки	Раціоналізація публічного дискурсу

Запропоноване концептуальне порівняння охоплює різні аналітичні рівні: дискурсивну функцію як спосіб конструювання значення проблеми, комунікативну стратегію як спосіб впливу на аудиторію, фрейм як домінантну інструментальну рамку та дискурсивну роль медіа у відтворенні або зміні безпекового дискурсу. На наступному етапі ці загальні характеристики конкретизуються через мовно-дискурсивні маркери та категорійну матрицю.

Наведені параметри та їх конкретизація свідчать, що сек'юритизація і десек'юритизація можуть розглядатися як різноспрямовані практики трансформації безпекового дискурсу. В умовах війни (і не тільки), ця бінарна опозиція утворює динамічний цикл: загроза → фреймінг загрози → мобілізація → стабілізація → деконструювання загрози → нормалізація. Десек'юритизація – не просто заперечення сек'юритизації, а можливий етап трансформації безпекового дискурсу від надзвичайності до нормалізації.

Критичний дискурс-аналіз як інструмент операціоналізації загрози в медіадискурсі

Для операціоналізації загрози обрано критичний дискурс-аналіз (КДА), а саме, трикомпонентну модель медіадискурсу (текст, дискурсивна практика, соціальна практика) в розробці Нормана Фейрклафа (Fairclough, 2013), соціокогнітивний вимір дискурсу та «ідеологічний квадрат» Теуна ван Дейка (Dijk, 1993; Dijk, 1998) і вчення Рут Водак про аргументаційні топоси (Wodak & Meyer, 2001).

І хоч моделі Нормана Фейрклафа і Теуна ван Дейка стосуються конструювання журналістами соціальної реальності в цілому, вони цілком релевантні для безпекової реальності. Адаптована під журналістські практики модель Нормана Фейрклафа включає:

- мікрорівень (текст). Фокус зосереджується на структурі тексту, лексиці, фразеології, граматиці та риторичних засобах: метафорах, порівняннях, аргументації тощо;
- мезорівень (дискурсивна практика). Предметом уваги є джерело інформації, процеси створення, обробки тексту, поширення та споживання аудиторією;
- макрорівень (соціальна практика). Передбачає вивчення впливу тексту на суспільно-політичний контекст, на легітимізацію надзвичайних заходів або поворот на деескалацію.

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

Модель Т. ван Дейка, також трикомпонентна, має виразну соціокогнітивну спрямованість. Виділені у ній складники ми умовно операціоналізуємо в такій послідовності:

- мікрорівень (дискурс). Предмет охоплює тему і структуру тексту: у новинах – це заголовок, лід, головні події, коментарі, висновки (макроструктури); прикметні лексичні і граматичні засоби (мікроструктури);
- мезорівень (когніція). З'ясовуються способи вербалізації стереотипів, етнічних та політичних упереджень, ідеологічні орієнтири, зокрема, чи керується журналіст ідеологією свого медіа і чи різниться за цією ознакою аудиторія;
- макрорівень (суспільство). Вивчаються структури домінування та нерівності (ідеологічної, класової, етнічної, гендерної), як еліти контролюють доступ до публічного дискурсу, як через медіа формують потрібні ментальні схеми.

КДА відкриває широкі дослідницькі перспективи, проте все ще відчувається помітний дефіцит інструментів. Запропонована нижче система мовного декодування і категорійна матриця є прикладною частиною цієї наукової розробки.

Рівнева модель мовно-дискурсивних маркерів (де)сек'юритизації

Опрацювання дискурсу, на думку В. Кулика, має зосереджуватися не просто на тих чи тих елементах мовлення, а на внеску цих елементів у вплив на суспільні стосунки (Кулик, 2010, с. 58). Ідеться про лексеми, фразеологізми, граматичні, фонетичні та риторичні засоби, які в мовленні є індикаторами прихованих смислів, настроїв або соціальної ідентичності мовців. Сукупно вони використовуються як дієвий інструмент управління увагою масової аудиторії.

У пошуках маркерів та їх систематизації висунуто припущення, що вони представлені на всіх рівнях мовної системи. Фонетичні одиниці (інтонація, логічний наголос, тональність тощо) так само є носіями конкретних смислів і підсвідомо розпізнаються, проте в цьому дослідженні вони не розглядаються, оскільки для їх об'єктивації потрібне спеціальне технічне та технологічне оснащення. Саме тому розвідка орієнтована на текстові формати. Наведені нижче приклади є авторськими й використовуються виключно для ілюстрації потенційних маркерів. Розподіл маркерів за значенням є демонстративним і не претендує на вичерпність.

Маркери сек'юритизації

Лексико-семантичні маркери (інваріантне значення «небезпека»). Ядро цього семантичного поля формують слова і фразеологізми, що прямо або опосередковано апелюють до загрози. З-поміж основних груп варто виокремити: мілітарну лексику і фразеологію (*війна, бій, терор; гра з вогнем, вогнем і мечем, безпекова парасолька*), словник катастрофізму (*катастрофа, крах, катаклізм, світ перекинувся*), апокаліптичні метафори, асоційовані з війною, хворобами, стихійним лихом (*вірус, демон, цунамі*), уособлення (*алгоритми контролюють, стежать, підглядають*) та інші засоби художньої виразності (епітети, порівняння, евфемізми, гіперболи), що підсилюють відчуття страху. Цей перелік є відкритим для розширення й уточнення при практичному аналізі. Наприклад, політичне кліше «безпекова парасолька» виявляє контекстуальну амбівалентність. У заклику «Країні потрібна безпекова парасолька!» вираз сигналізує про небезпеку, тоді як у констатації «Країна вже під парасолькою» маркує стан захищеності й деескалації.

Морфологічні маркери. Їх представляє номіналізація (*атакувати → відбулася атака*), що посилює формальність й офіційність викладу; прономіналізація (*ворог → він*) робить експліцитність суб'єкта загрози менш виразною, позбавляючи його індивідуальності; модальні слова імперативності (*слід, необхідно*) та дієслова (*мусити, змусити*) в певному контексті можуть посилювати категоричність і тим самим легітимізувати надзвичайні заходи.

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

Синтаксичні маркери. Їх прикладами є окличні речення (*Це питання нашої національної безпеки!*); спонукальні фрази, іноді в поєднанні з підсиленою інтонацією (*Підтримаємо ж рішення Президента!*); пасивізація агенса (*Безпілотники атакували → Безпілотниками було атаковано*), що виводить на передній план результат дії чи постраждалу сторону і створює ефект незаангажованості; складні конструкції умови і наслідку (*Якщо не активізуємо видобуток власного газу, енергетична безпека країни буде під загрозою*) та ін. Окремі одиниці варто розглядати як риторичні засоби, як аргументи (логічні чи емоційні).

Деякі науковці відійшли від бінарного розуміння (де)сек'юритизації і запропонували шкали (рівні) інтенсивності. Так, Стефан Баль і Олів'є Стерк виділили три рівні інтенсивності сек'юритизації: низьку, середню і високу (Baele & Sterck, 2015). Спираючись на ідею ранжування інтенсивності, у цій роботі запропоновано адаптовану рівневу шкалу (див. Таблицю 2).

Таблиця 2.
Шкала інтенсивності сек'юритизації

Рівень	**Характеристика**	**Приклад**
Нульовий рівень	Відсутність ознак загрози	Проблема подається в нейтральному (незагрозливому) контексті
Перший рівень	Ризик	Можливість негативного розвитку подій
Другий рівень	Загроза	Небезпека подається як актуальна
Третій рівень	Масштабна загроза	Загроза стосується значущих цінностей або широкого кола людей
Четвертий рівень	Екзистенційна загроза	Під загрозою знаходиться саме існування референтного об'єкта

Маркери десек'юритизації

У науковому дискурсі бракує цілісної систематизації ознак десек'юритизації. Якщо Оле Вівер, Тьєррі Бальзак та їхні колеги обмежуються лише точковими міркуваннями, то Лене Хансен пояснює цей концепт більш послідовно – через зміну артикуляції, заміщення, замовчування та розрядки (Hansen, 2012). Ми ж виходимо з того, що мова десек'юритизації, як і сек'юритизації, є упорядкованим різноманіттям, тобто системою різнорівневих мовних і дискурсивних засобів. Така позиція дозволяє класифікувати потенційні репрезентанти десек'юритизації за аналогією із репрезентантами сек'юритизації (від лексичного до синтаксичного рівня з урахуванням риторичних засобів), з тією різницею, що сек'юритизація і десек'юритизація – це завжди протистояння двох дискурсивних стратегій – мови надзвичайного стану та мови нормалізації і діалогу. Між цими крайніми полюсами розташовані перехідні зони, які дають змогу градувати десек'юритизацію за рівнями, що поки що залишається маловивченою лакуною.

Лексико-семантичні маркери (інваріантне значення «деескалація»). Цей корпус представлений лексикою і фразеологією пацифікації: конфліктогенні одиниці зі значенням

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

«загроза» витісняються номінаціями на позначення діалогу, компромісу (*взаєморозуміння, врегулювання, знайти спільну мову*); уживається наукова, технократична чи управлінська термінологія (*моніторинг, право, раціоналізація*). Нівелювання образу ворога відбувається уживанням слів партнерства, конкуренції (*партнери, колеги, опоненти*), епітетів заспокоєння: *рутинний, контрольований, цивілізований*.

Морфологічні маркери. Здебільшого вони функціонують в дискурсі невпевненості, надійними індикаторами якого є перформативні дієслова *сумніваюся / сумніваємося, вагаюся / вагаємося* на відміну від перформативів *стверджую / стверджуємо*, характерних для сек'юритизації. Потенційно це значення можуть передавати й модальні прислівники (*ймовірно, вірогідно, можливо*). Неозначені займенники особи, місця, часу (*щось, хтось, де-небудь, коли-небудь*) релевантні за умови, якщо інформація, надана агентом сек'юритизації, не перевірена й потребує уточнення.

Синтаксичні маркери. На синтаксичному рівні спостерігається зниження градуса емоційності до нульового (*Немає приводів для паніки*), замість категоричного, іноді інтонованого спонукання, звучить готовність до спокійного спілкування (*Було б добре, якщо / якби…*). Пасивізація агенса, на відміну від сек'юритизації, зменшує напругу, зміщує фокус уваги, робить конфлікт безособовим (*Доступ до будівлі було обмежено у зв'язку з частковим пошкодженням*). Складні конструкції зі значенням умови і наслідку переводять проблему з площини занепокоєння у площину нормалізації (*Якщо ми впровадимо двофакторну автентифікацію, доступ до корпоративних акаунтів буде захищеним*).

Запропонований поділ маркерів на підгрупи може уточнюватися й деталізуватися в майбутніх емпіричних розвідках. Варто враховувати, що окремі одиниці, насамперед граматичні, самі по собі не є самодостатніми індикаторами – їхнє значення визначається контекстом, комунікативним задумом, синтагматичними зв'язками. Доказом цього є механізм пасивізації агенса, який працює в обох діаметрально протилежних напрямках.

Щодо риторичних засобів, то вагому роль відіграють аргументи нормалізації: аргументи «за» (*Якщо ми побудуємо більше сховищ, навчальний процес буде нормалізовано*) чи аргументи «проти» (*Нам радять негайно закрити кордони, бо країну поглине міграційна криза, але наявні процедури інтеграції дозволяють врегулювати це питання без жодних надзвичайних заходів*).

У цілому йдеться про зміщення фокусу із загрози у площину прав людини, свободи слова, економіки, технологій; замість «загроза національній ідентичності» звучить «виклик, що потребує юридичного врегулювання». Реконструювання образу загрози відбувається через нівелювання, гуманізацію, іноді через гумор чи іронію: замість «реальна загроза» – «театралізована загроза», «картонний бунт». Такі вирази не тільки впадають в око через свою «свіжість», а й стають шансом відкрито висловити свою думку, переважно критичну.

Першими ознаками нормалізації ситуації є зменшення частотності «тривожних» повідомлень, що іноді переходить у замовчування проблеми.

Медіадискурсивні практики та операціоналізація аналізу

Журналіст (блогер) – не завжди ретранслятор дискурсів еліт: за певних обставин він – автономний архітектор смислів, особливо в медіакампаніях про корупцію, критичну інфраструктуру, дискримінацію, штучний інтелект тощо. З точки зору операціоналізації, журналістські практики пояснюються як два взаємопов'язаних ключових процеси – гейткіпінгу і фреймінгу (Vultee, 2022).

Аналіз гейткіпінгу передбачає з'ясування того, чиї голоси про загрозу отримують доступ до інституційних медіаплатформ – політичних еліт чи неелітних агентів – і чиї голоси домінують. У деяких випадках важлива інформація про власників медіа, їх залучення в редакційну політику (Entman, 2003). Зважаючи на складний стан медіасфери в Україні, яка перебуває під впливом олігархічних інтересів та визначається високим рівнем політичної поляризації (Братина, 2025, с. 154), цей аспект особливо доречний.

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

Спостерігаючи за фреймінгом, важливо відповісти на питання: Якою є загальна рамка фрейму? («Загроза» чи «Нормалізація»); Як вона конструюється? (Чи є клікбейтні заголовки, мова катастрофізму, емоційне нагнітання?); Яким є часовий фреймінг? (*Треба діяти негайно, завтра буде пізно* або *Проблема довготривала, потрібні системні, спокійні рішення*); Як сконструйовано фреймінг відповідальності? (На кого спрямовано фокус – на абстрактне «загрозливе явище» чи на конкретного політика, власника корпорації?).

Аналіз фреймінгу політичних чи ідеологічних повідомлень виглядатиме переконливіше, якщо використати теорію «ідеологічного квадрата» (Dijk, 1998) як матрицю операціоналізації: підкреслення позитивного «Ми» і негативного «Вони»; применшення або замовчування негативного «Ми» і позитивного «Вони»: *Ми – захисники демократії та порядку / Вони – заберуть у нас свободу слова*; залучення тактики «Ми проти Них», здатної штучно розколювати суспільство. Може акцентуватися на негативних рисах критиків влади на зразок: *корисні ідіоти, агенти впливу*.

Таким чином, сек'юритизація та десек'юритизація – це не просто два різних процеси, а конкуренція за доступ до публічного середовища та ефективне медійне обрамлення. Запропонована послідовність (гейткіпінг → фреймінг → «ідеологічний квадрат») може бути використана для ручного або комп'ютерного кодування медійних матеріалів.

Категорійна матриця аналізу медіадискурсу

Для кодування й аналізу дискурсу розроблено двокомпонентну категоріальну матрицю. Вона включає базові параметри та основні варіанти значень, розширення й конкретизація яких відбувається в ході емпіричних досліджень. Блок I охоплює аналіз зовнішніх, контекстуальних параметрів, Блок II – мікро- та мезоаналіз тексту.

Водночас жодна з категорій не повинна розглядатися як ізольований предиктор сек'юритизації чи десек'юритизації; висновок має ґрунтуватися на їхній сукупності та контекстуальній взаємодії.

Блок I. Контекстуально-медійні категорії

Час (дата, час, часовий відрізок). Місцезнаходження і тип медіа (країна, регіон, місто; загальнодержавне, локальне медіа). Вид медіа (газета, новинний сайт, новинний агрегатор, месенджер, соціальна мережа). Тип контенту (новина, репортаж, аналітичний огляд тощо). Тема (мобілізація, міграція, освіта тощо). Агент (Президент, Головнокомандувач Збройних Сил, військові адміністрації, експерти, медіа). Об'єкт загрози (держава, економіка, довкілля, суспільство). Тип загрози (екзистенційна, потенційна, пряма, неминуча). Масштаб загрози (глобальний, національний, локальний). Адресат (глобальний, глокальний, вузькоспеціалізований).

Блок II. Мовно-дискурсивні категорії

Фокус дискурсу (сек'юритизація / десек'юритизація). Мовні маркери (лексичні, фразеологічні, морфологічні, синтаксичні). Аргументація (аргументи «За» або / і «Проти»). Тональність (висока афектованість, тривожність, нейтральна, заспокійлива). Заклик до дії (є / немає). Рівень (де)сек'юритизації. Стратегія вирішення.

Слід зазначити, що для об'єктивації висновків усі наведені категорії повинні розглядатися в комплексно та в контексті.

Дослідницьке поле може звужуватися і зводитися до таких операційних питань: Що стало проблемою? Хто / Що загрожує? Хто говорить? До кого звертаються? Які мовні маркери вжито? Як аргументують? Як пропонують вирішити проблему? Іноді доцільно звернути увагу на те, чий голос і чому звучить частіше для легітимації безпекових рішень.

Важливим для будь-якого дослідження є вибір джерел, зокрема їх релевантність, яка забезпечується рейтингами, охопленням аудиторії, відвідуванням сторінок, підписками тощо.

Розроблена категорійна матриця залежно від поставленої мети може модифікуватися, але основне завдання залишається незмінним – послідовне виявлення та інтерпретацію

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

сек'юритизації і десек'юритизації як конструктів, свідомо створених для впливу на масову аудиторію.

Висновки

Проведене дослідження дало змогу концептуалізувати сек'юритизацію і десек'юритизацію як взаємопов'язані, але різноспрямовані медіадискурсивні практики. Їхня відмінність полягає не лише в модусі репрезентації безпекової проблеми, а й у спрямованості комунікативного впливу: сек'юритизація актуалізує проблему через конструювання та посилення рамки загрози, тоді як десек'юритизація спрямована на її деконструювання, нормалізацію та повернення до процедур зваженого публічного обговорення. Водночас у сучасних медіапрактиках ці статичні, на перший погляд, протилежності можуть формувати динамічний континуум, у якому медіадискурс рухається від інформування про ризики до актуалізації загрози, мобілізації суспільства, а згодом до деескалації та нормалізації.

Аналіз здобутків Копенгагенської та Паризької шкіл у поєднанні з новітніми розвідками дозволив уточнити роль медіа в процесах (де)сек'юритизації. Від розуміння медіа як посередника між агентом (де)сек'юритизації та аудиторією дослідницький фокус змістився до їх розгляду як повноцінного і самостійного творця безпекових смислів. Крім того, з розвитком нових медіа зазвучав голос неелітних агентів, що доповнив традиційний напрям комунікації «згори вниз» потужним імпульсом «знизу вгору».

Методологічним результатом дослідження є поєднання положень класичної теорії (де)сек'юритизації з інструментарієм критичного дискурс-аналізу, теорією фреймінгу та соціокогнітивним підходом. Такий синтез переводить теоретичні положення у площину практичного вимірювання (операціоналізації) й аналізу медіадискурсу на текстовому, дискурсивному та соціальному рівнях, враховуючи мовні засоби, фреймінг, джерела й розподіл голосів, а також суспільно-політичний контекст.

Практичним результатом є запропонована система мовно-дискурсивних маркерів (де)сек'юритизації, яка охоплює лексичні, морфологічні, синтаксичні одиниці та доповнюється риторико-аргументативними засобами. Її принциповою особливістю є контекстуальний характер інтерпретації: жодне слово, граматична форма, синтаксична конструкція не можуть автоматично кваліфікуватися як маркери сек'юритизації чи десек'юритизації, оскільки їхнє функціональне призначення визначається комунікативним задумом, контекстом і взаємодією з іншими дискурсивними елементами.

Адаптована рівнева шкала інтенсивності сек'юритизації розширює бінарну модель «загроза / відсутність загрози» і створює можливість фіксувати поступове посилення безпекової рамки — від інформування та актуалізації ризику до конструювання загрози, обґрунтування спеціальних заходів і репрезентації екзистенційної небезпеки. Водночас аналогічна шкала для десек'юритизації потребує подальшого емпіричного опрацювання та верифікації.

Авторським внеском є розробка категорійної матриці, яка поєднує контекстуально-медійні та мовно-дискурсивні параметри й забезпечує перехід від концептуальної моделі до процедури кодування медіаматеріалів. Її застосування передбачає комплексне врахування часу, типу й виду медіа, теми, суб'єктів та об'єктів, а також фокусу дискурсу, мовних маркерів, аргументації, тональності, заклику до дії, рівня (де)сек'юритизації та стратегій вирішення. Жодна з цих категорій не може бути самодостатнім предиктором: обґрунтований висновок потребує їхньої комплексної та контекстуальної інтерпретації.

Отже, запропонована методологічна модель створює інструментальне підґрунтя для подальшого емпіричного дослідження (де)сек'юритизації в українському та світовому

ISSN 2522-1272
online ISSN 2786-8532

медіапросторі. Перспективним напрямом є її апробація на відповідному корпусі медіатекстів. Це дасть змогу уточнити перелік мовних маркерів, перевірити шкалу інтенсивності та чіткіше показати взаємозв'язки між мовними засобами, дискурсивними стратегіями й соціальними ефектами. Така емпірична верифікація дасть можливість оцінити пояснювальний потенціал запропонованої моделі та визначити межі її застосування в дослідженнях різних тематичних сегментів безпекового медіадискурсу.

Декларація про генеративний штучний інтелект та технології, що використовують штучний інтелект у процесі написання. Під час підготовки цієї статті використовувалися ChatGPT4o і Gemini як допоміжні інструменти для пошуку наукових джерел. Запропоновані джерела проаналізовано та перевірено. Автор несе повну відповідальність за достовірність викладених результатів, правильність використання й цитування джерел, а також за остаточний зміст статті.

Посилання

Aguirre-Noriega, S. (2022). Securitization of social media: The security discourse of non-state actors around information dissemination in social media [Research paper]. International Institute of Social Studies. https://thesis.eur.nl/pub/76188/ISS_SJP_RP_2020_21_Aguirre-Noriega-Sebastian.pdf.

Baele, S. J., & Sterck, O. C. (2015). Diagnosing the securitisation of immigration at the EU level: A new method for stronger empirical claims. *Political Studies*, 63(5), 1120–1139. https://doi.org/10.1111/1467-9248.12147.

Balzacq, T. (Ed.). (2011). *Securitization theory: How security problems emerge and dissolve*. Routledge.

Bigo, D. (2002). Security and immigration: Toward a critique of the governmentality of unease. *Alternatives*, 27(1_suppl), 63–92. https://doi.org/10.1177/03043754020270S105.

Buzan, B., Wæver, O., & de Wilde, J. (1998). *Security: A new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers.

Downing, J., & Dron, R. (2022). Theorising the 'Security Influencer': Speaking security, terror and Muslims on social media during the Manchester bombings. *New Media & Society*, *24*(5), 1234–1257. https://doi.org/10.1177/1461444820971786.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, *43*(4), 51–58. https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.

Entman, R. M. (2003). *Projections of power: Framing news, public opinion, and US foreign policy*. University of Chicago Press. https://doi.org/10.7208/chicago/9780226210735.001.0001.

Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: The critical study of language* (2nd ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315834368.

Hansen, L. (2012). Reconstructing desecuritisation: The normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it. *Review of International Studies*, *38*(3), 525–546. https://doi.org/10.1017/S0260210511000581.

Jackson, N. J. (2024). The securitization of foreign disinformation. *Security and Defense Quarterly*, *46*(2), 118–138. https://doi.org/10.35467/sdq/190799.

Padrtova, B. (2019). Frozen narratives: How media present security in the Arctic. *Polar Science*, *21*, 37–46. https://doi.org/10.1016/j.polar.2019.05.006.

Umansky, N. (2024). Who gets a say in this? Speaking security on social media. *New Media & Society*, *26*(7), 4118–4142. https://doi.org/10.1177/14614448221111009.

van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, *4*(2), 243–289. https://doi.org/10.1177/0957926593004002006.

van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A multidisciplinary approach*. SAGE Publications.

Vultee, F. (2022). *A media framing approach to securitization: Storytelling in conflict, crisis and threat*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429469190.

Wæver, O. (1995). Securitization and desecuritization. In R. D. Lipschutz (Ed.), *On security* (pp. 46–87). Columbia University Press.

Wodak, R., & Meyer, M. (2001). *Methods of critical discourse analysis*. SAGE Publications.

Братина, З. (2025). Євроатлантичні стандарти стратегічних комунікацій: теоретичні засади та журналістські підходи до інтерпретації [Euro-Atlantic standards of strategic communications: Theoretical foundations and journalistic approaches to interpretation]. *Наукові Записки Інституту Журналістики*, *87*(2), 148–157. https://doi.org/10.17721/2522-1272.2025.87.12.

Кияк, М. Т. (2023). Сек'юритизація суспільно-політичного простору України перед лицем збройної агресії [Securitization of Ukraine's socio-political space in the face of armed aggression]. В О. О. Рафальський & О. М. Майборода (Ред.), *Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни* (с. 655–668). ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України.

Кулик, В. (2010). *Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки* [Discourse of Ukrainian media: Identities, ideologies, power relations]. Критика.

Парахонський, Б., & Яворська, Г. (2019). *Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, сенс* [Ontology of war and peace: Security, strategy, meaning]. НІСД.

Потєхін, О., & Клименко, Ю. (2023). *Геополітика проти безпеки: союзницьке стримування агресії в Європі XX – початку XXI ст.* [Geopolitics vs. security: Allied deterrence of aggression in Europe of the 20th – early 21st century]. Дух і літера.

Снитко, О. С. (2020). Стратегічні наративи у системі механізмів протидії інформаційним впливам [Strategic narratives in the system of mechanisms for countering information influences]. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*, *40*, 99–119. https://doi.org/10.17721/APULTP.2020.40.99-118.

Теміров, Ю. (2025). Культурно-цивілізаційний вимір міжнародної безпеки [Cultural and civilizational dimension of international security]. В *Трансатлантична безпека та роль України: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (12 червня 2025 р., м. Дніпро)* [Transatlantic security and the role of Ukraine: Materials of the all-Ukrainian scientific and practical conference (June 12, 2025, Dnipro)] (с. 131–134). НТУ «ДП». https://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/171537.

Фарінья, Р., & Янгс, Р. (2024, 24 квітня). *Сек'юритизація та європейська політика демократії* [Securitization and European democracy policy]. Carnegie Endowment for International Peace. https://carnegieendowment.org/europe/research/2024/04/securitization-and-european-democracy-policy.

Надійшла до редакції 21.08.2026
Прийнято до друку 11.09.2026
Оприлюднено 31.10.2026